

การพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนดอนทราย ตำบลสระกระเทียม อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม

นิรชา ใจว่อง^{1*} มัณฑิรา คุณาวีวัฒน์¹ ธัญรดี สวัสดิไชย¹ สุภาวดา เจริญพรโสภาส¹
ประพนธ์ เล็กสุมา¹ และนิพล เชื้อเมืองพาน¹

¹สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

*sj_noey@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนดอนทราย ตำบลสระกระเทียม อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม 2) กำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนภายในชุมชนดอนทราย จำนวน 23 คน กลุ่มตัวอย่าง คือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ชุมชนดอนทราย จำนวนทั้งหมด 49 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จากนั้นนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทพื้นที่ชุมชนดอนทราย ตำบลสระกระเทียม อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนที่มีชาวไทยทรงดำ (เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต้นกำเนิดมาจากดินแดนสิบสองจุไทตอนเหนือซึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยช่วงปลายสมัยกรุงธนบุรี) อยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น นอกจากนี้ภายในชุมชนได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำขึ้นมาเพื่อต้องการนำเสนอถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยทรงดำในอดีตให้แก่คนรุ่นหลัง โดยเส้นทางการเดินทางไปยังชุมชนในการเข้าถึงพื้นที่ยังไม่สะดวกมากนัก แต่ภายในชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งห้องน้ำ ลานจอดรถ ซึ่งกิจกรรมภายในชุมชนดอนทราย ได้แก่ กิจกรรมทอผ้า กิจกรรมจักสาน เป็นต้น แต่กิจกรรมภายในชุมชนยังประสบปัญหาด้านการพัฒนาการจัดรูปแบบกิจกรรม ที่ยังคงเป็นกิจกรรมเดิม จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดการมาเที่ยวซ้ำและนักท่องเที่ยวยังไม่เกิดการเรียนรู้หรือเข้าถึงวิถีชีวิตชุมชนได้อย่างแท้จริง 2) สำหรับแนวทางในการพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายในชุมชนดอนทราย สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรม 2) การพัฒนาความสามารถในการรองรับ 3) การพัฒนาการจัดการความปลอดภัย 4) การพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วม 5) การพัฒนาการถ่ายทอดเรื่องราว 6) การพัฒนาการตลาด ซึ่งนำไปสู่กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ควบคู่ไปกับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงสภาพแวดล้อมของชุมชน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ ชุมชนดอนทราย

Activities Development of Thai Song Dum Local Wisdom to Sustainable Tourism: Case Study at Don Sai Community, Sra Krathiam Sub District, Muang District, Nakhon Pathom Province.

Niracha Jaiwong^{1*}, Mantira Kunawiwat¹, Tanradee Sawadichai¹, Supowada Jaroenpornopart¹,
Prapon Leksuma¹ and Nipon Chuamuangphan¹

¹Tourism and Hotel Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University

*sj_noey@hotmail.com

Abstract

Objectives of this study were: 1) to study spatial context of Don Sai Community, Nakhon Pathom Province, 2) to evaluate tourist satisfaction in the community 3) to design the development approach on Thai Song Dum local wisdom activities in order to be a sustainable tourism. The research tools for collecting data were in-depth interview and questionnaires for target groups, including 23 people of government officers, entrepreneurs and people in Don Sai Community. The sample group was 49 tourists who visited Don Sai Community. The data then was derived from interviewing for content analysis. After that, the researchers used data which were derived from questionnaires for analysis by using computer analysis program, and presented the results according to objectives. 1) The results indicated that spatial context of Don Sai Community, Sra Krathiam Sub District, Muang District, Nakhon Pathom Province was the community that most of Thai Song Dum lived in (ethnic groups originating from the Twelve Chutsai region in the north, which migrated to settlements in Thailand at the during end of the Thonburi period). Consequently, this community had unique cultural identity. In addition, they built Thai Song Dum culture learning center in order to pass on local wisdom and local culture in the past to young generation. Although the route to this community wasn't convenient for accessing this field, this community had facilities for tourists such as toilets and car park. Moreover, activities of this community included fabric weaving and basket making. However, this community had problem as they have the same activities for tourists, so tourists didn't come back there again. Moreover, tourists didn't actually learn about or access community way of life. 2) To design the development guidelines of tourism activities in 6 ways, including 1) development of activity environment, 2) development of ability to support, 3) development of safety management, 4) participatory development, 5) development of passing on stories and 6) market development which lead to tourism activities for learning with economic, social and cultural sustainability and community environment for approaches to development of Thai Song Dum local wisdom activities to sustainable tourism.

Keywords: Sustainable Tourism/ Thai Song Dum Local Wisdom/ Don Sai Community

บทนำ

บทบาทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในช่วงหลายปีที่ผ่านมาทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามามีส่วนช่วยให้ประเทศได้รับรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิต การลงทุน และการนำเข้าทรัพยากรของประเทศมาใช้อย่างสูงสุด (นิศาศา ศิลปะเสรีรัฐ, 2560) ในด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นส่วนส่งเสริมความสัมพันธ์ให้เกิดสันติภาพและมิตรไมตรี สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น ขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ประชาชนในท้องถิ่นสามารถใช้เวลาร่วมกันให้เกิดประโยชน์ และเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง (นิศาศา ชัยกุล, 2557) เห็นได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่าง ดังเช่นในประเทศไทยที่ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและนักท่องเที่ยวภายในประเทศ

ประเทศไทยใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยหากจะพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของประเทศไทยที่มีต่อการท่องเที่ยว พบว่าประเทศไทยยังมีจุดเด่นและข้อได้เปรียบจากประเทศคู่แข่งหลายประการ เช่น ทาเล ที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อัญมณีไมตรีของคนไทย เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวไทยนั้นมีความคึกคัก แต่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลักเป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการท่องเที่ยวไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่นาสนใจอยู่มาก ดังเช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางเลือก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ คือ การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของผู้นักท่องเที่ยว (Smith W, L. 2562) กล่าวได้ว่าจังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต การเกษตร รวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ iverse (พิมพ์ชนก มุลมิตร, 2562) รวมไปถึงศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดา ชุมชนดอนทราย ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งแรกเริ่มเดิมทีนั้นชาวไทยทรงดาได้อพยพมาจากหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยในหมู่บ้านนั้นมีวัดดั้งเดิมที่ชื่อว่า วัดรางสระกะเทียม แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วัดใหม่ดอนทราย เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อหมู่บ้านดอนทราย และได้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดาขึ้นมาเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อต้องการนำเสนอถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยทรงดาในอดีต มีการทอผ้า การจัดแสดงรูปแบบบ้านของชาวไทยทรงดา และการแสดง ฟ้อนแคนให้ได้ชม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดาในจังหวัดนครปฐม (วุฒิกัทร โพล่งละ และคณะ, 2561) ยังประสบปัญหาด้านการพัฒนาการจัดรูปแบบกิจกรรม ที่ยังคงเป็นกิจกรรมเดิม จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดการมาเที่ยวซ้ำ และนักท่องเที่ยวยังไม่เกิดการเรียนรู้หรือเข้าใจวิถีชีวิตชุมชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การเข้าถึงพื้นที่ที่ไม่อำนวยความสะดวกมากนัก รวมไปถึงปัญหาในด้านของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในหลายส่วน อันได้แก่ รูปแบบของกิจกรรมที่ยังขาดการเสริมความสร้างสรรค์หรือขาดการส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดาที่ชัดเจน ยังขาดการจัดสรรพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีข้อบกพร่องในการบริหารจัดการและวางแผนในการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงการขาดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของคนในชุมชนในการพัฒนาและร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับผู้นำเมือง จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยทรงดา อย่างเพียงพอ

ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนไทยทรงดา หมู่บ้านดอนทรายซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างความแตกต่าง และดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” เพื่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถมอบประสบการณ์ทางการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนดอนทราย ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2) เพื่อ กำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงด รุสารท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านพื้นที่ : ชุมชนดอนทราย ต.บสระกระเทียม อ.เภอเมือง จังหวัดนครปฐม

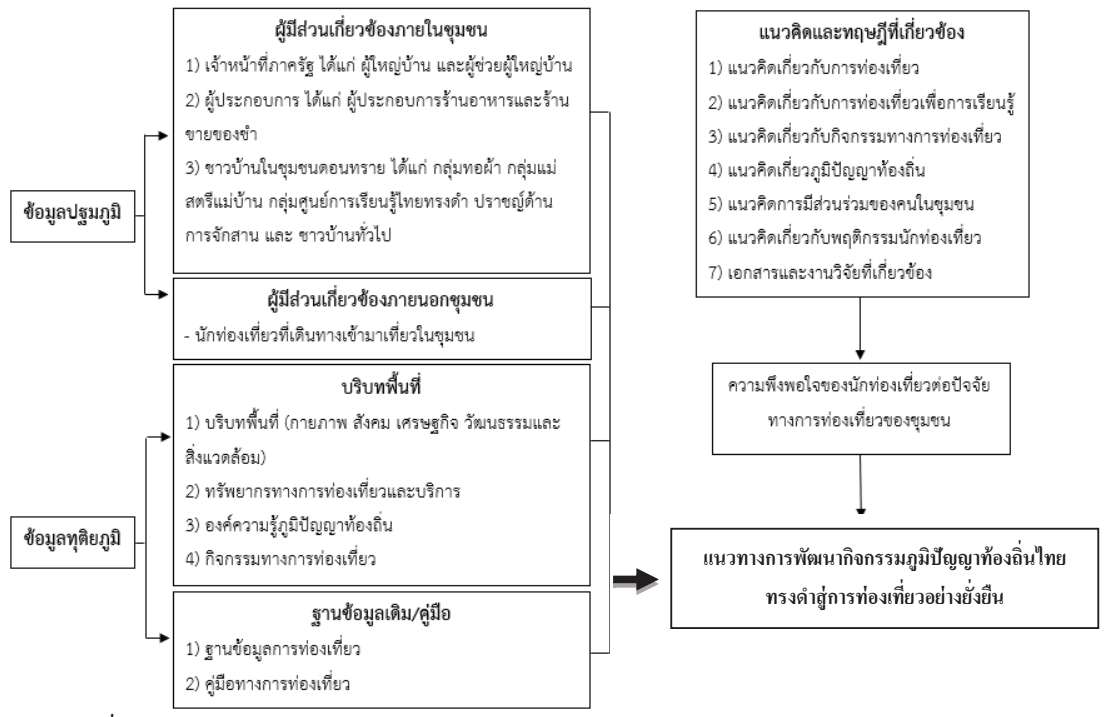
ด้านเนื้อหา : 1) การพัฒนากิจกรรม 2) การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ 3) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงด รุ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนดอนทราย กลุ่มเป้าหมาย ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 23 คนสามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่ม และใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง 1.กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐภายในชุมชน 2.กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าภายในชุมชน 3.ประชาชนในพื้นที่

ด้านระยะเวลา : ตั้งแต่เดือน สิงหาคม ถึง ธันวาคม พ.ศ.2562 เป็นระยะเวลา 5 เดือน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

- 1) ได้ข้อมูลบริบทพื้นที่ ศักยภาพตามปัจจัยทางการท่องเที่ยวและปัจจัยการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ชุมชนดอนทราย จังหวัดนครปฐม
 - 2) ได้รับรู้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อสามารถนำมาใช้ในกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 3) สามารถ กำหนดแนวทางเพื่อพัฒนากิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- กรอบแนวคิด



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-Methods Research) มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย 3 ขั้นตอน สามารถแสดงรายละเอียดของขั้นตอนการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การก หนดบริบทพื้นที่ชุมชนดอนทราย หมู่ที่ 9 ต.สระกระเทียม อ.เมือง จ.นครปฐม

ด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของข้อมูลระดับทุติยภูมิจากหลากหลายแหล่ง การศึกษาประกอบด้วยขั้นตอน การรวบรวมเอกสาร การคัดเลือกเอกสาร และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อนำไปใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.2 น าแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1.1 น ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนดอนทรายในการศึกษาพื้นที่ หมู่ที่ 9 ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จ านวน 2 คน กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า จ านวน 4 คน และกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จ านวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 23 คน

1.3 น าข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการตรวจสอบแหล่งข้อมูล การตรวจสอบด้านผู้วิจัย และการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี

ขั้นตอนที่ 2 การก าหนดแนวทางการพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงด สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จ านวน 10 คน

ผลการวิจัย

บริบทพื้นที่ชุมชนดอนทราย ต าบสระกระเทียม อ าเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนที่มีชาวไทยทรงด า (เป็นค าวัยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต้นก าวนิคมจากดินแดนสิบสองจุไทตอนเหนือซึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยช่วงปลายสมัยกรุงธนบุรี) อยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ทาให้ชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น นอกจากนี้ภายในชุมชนได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงด าชั้นมาเพื่อต้องการนำเสนอถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยทรงด าวในมิติให้แก่คนรุ่นหลัง โดยเส้นทางการเดินทางไปยังชุมชนในการเข้าถึงพื้นที่ยังไม่สะดวกมากนัก แต่ภายในชุมชนมีสิ่งอ านวยความสะดวกต่าง ๆ ส าวหนักท่องเที่ยวทั้งห้องน้ าลานจอดรถ ซึ่งกิจกรรมภายในชุมชนดอนทราย ได้แก่ กิจกรรมทอผ้า กิจกรรมจักสาน เป็นต้น แต่กิจกรรมภายในชุมชนยังประสบปัญหาด้านการพัฒนาการจัดรูปแบบกิจกรรม ที่ยังคงเป็นกิจกรรมเดิม จึงท าวหนักท่องเที่ยวไม่เกิดการมาเที่ยวช้ าวและนักท่องเที่ยวยังไม่เกิดการเรียนรู้หรือเข้าถึงวิถีชีวิตชุมชนได้อย่างแท้จริง ชุมชนดอนทรายส่วนใหญ่เป็นชาวไทยทรงด าวที่มีกรอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากอ าวเภอหนองปรือ จังหวัดเพชรบุรี และลงหลักปักฐานในพื้นที่ชุมชนดอนทราย ต าบสระกระเทียม จังหวัดนครปฐม ในปัจจุบัน โดยหลัก ๆ แล้วมี 4 ตระกูลที่อพยพมาได้แก่ ตระกูลสิงห์หลอ สิงห์เรือ สิงห์ทอง และสิงห์ค าว ซึ่งในปัจจุบันนี้ หมู่บ้านดอนทรายอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลสระกระเทียม และมีผู้ใหญ่จู่ผา สิงห์หลอ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ซึ่งต่อมาชุมชนดอนทรายเริ่มพัฒนาชุมชนให้หนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชมเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงด าว โดพื้นที่ชุมชนดอนทรายมีลักษณะราบลุ่ม ไม่มีภูเขา หรือเนินสูง จึงท าวให้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นมีไม่มาก เช่น หุ่น บึงธรรมชาติ พืชพันธุ์สมุนไพร ส่วนทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นจะอยู่ในรูปของสิ่งก่อสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยของชุมชน เช่น บ้านเรือน วัด และศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงด าว รวมไปถึงคลองที่ชาวบ้านช่วยกันขุดขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์มาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ยังสามารถกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ เพราะส่วนใหญ่หนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนดอนทรายจะได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงด าวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และยังเป็นประโยชน์ในการเผื่อแผ่วัฒนธรรมไทยทรงด าวอีกด้วย

แนวทางการพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงด าสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนดอนทราย เป็นกิจกรรมที่ดีแต่ยังบกพร่องในเรื่องของการถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการทากิจกรรมของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนที่ยังขาดการมีส่วนร่วม ชุมชนดอนทรายจึงควรได้มีแนวทางในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยทรงด าวเพื่อให้เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีการใช้ 3 แนวคิดส าคัญ คือ 1) ปัจจัยที่ควรค าวนึ่งในการพัฒนากิจกรรม 2) มาตรฐานการท่องเที่ยวยุคใหม่ และ 3) องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มาสังเคราะห์จนเกิดเป็น โมเดลแนวทางการพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงด าวเพื่อการเรียนรู้สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาใน 3 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ คนในชุมชนจะต้องช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน ด้านการจัดการ คนในชุมชนจะต้องมีมาตรการในการจัดการด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด และ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คนในชุมชนจะต้องมีการพัฒนากิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน 2) การพัฒนาความสามารถในการรองรับ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ในการจัดกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้าน

บุคลากร และ ด้านผลกระทบ 3) การพัฒนาการจัดการความปลอดภัย จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและชุมชนเองเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดขึ้น หรือ เป็นการลดผลกระทบให้น้อยที่สุด 4) การพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วม ชุมชน จา เป็นต้องมีการพัฒนากิจกรรมให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่ได้จาก

การร่วมท ากิจกรรมนั่นเอง โดยสามารถแบ่งการพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วมได้เป็น 2 ส่วน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และ การสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว 5) การพัฒนาการถ่ายทอดเรื่องราว ซึ่งการที่เรื่องราวจะถูกถ่ายทอดออกไปสู่นักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชุมชนไปสู่นักท่องเที่ยวได้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านรูปแบบของ เอกสาร หนังสือ คู่มือ รวมไปถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนที่สื่อถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และ 6) การพัฒนาการตลาด จา เป็นที่จะต้องมีการนำเสนอให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ การตลาดด้านบุคคลการตลาดด้านสื่อออนไลน์ และ การตลาดด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ชุมชนควรมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของชุมชน ผ่านคู่มือทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการอธิบายถึงชุมชนของตนได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

อภิปรายผล

คณะผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนดอนทราย ต าบสระกระเทียม อ าเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชุมชนดอนทรายถูกก่อตั้งมาเป็นระยะเวลามากกว่า 100 ปี โดยชาวไทยทรงดาที่ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานมาจาก หมู่บ้านหนองปรุง อ าเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ ชูติมา เชนะโยธิน (2551) ซึ่งได้กล่าวว่า ชาวไทยทรงดาชุมชนดอนทรายกลุ่มนี้ได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากในอดีตมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจนเกิดความหนาแน่น จึงส่งผลให้มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการทำมาหากิน ผลจากการอพยพถิ่นฐานทำให้ชาวไทยทรงดากลุ่มนี้เข้ามาเจอพื้นที่ชุมชนดอนทราย จังหวัดนครปฐม และร่วมกันบุกเบิกสร้างเป็นชุมชนขึ้นมา เนื่องจากว่าสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตซึ่งสอดคล้องกับ ดวงพร ตั้งวงศ์ (2554), นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และคณะ (2561) และ วุจวีรธรรม จันพลา และคณะ (2554) ซึ่งได้กล่าวว่า สภาพภูมิประเทศของไทยในจังหวัด เพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร และ นครปฐม มีสภาพความอุดมสมบูรณ์ใกล้เคียงกับเมืองแถบถิ่นอาศัยเดิมของชาวไทยทรงดา โดยชุมชนดอนทรายมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น หุ่น บึงธรรมชาติ และพีชพันธ์สมุนไพร

จากการวิเคราะห์พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนดอนทราย ยังขาดถึงการสร้างประสบการณ์ ขาดการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน และยังรวมไปถึงยังขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ดังนั้นชุมชนดอนทรายจึงควรได้รับการจัดการในเรื่องของการสร้างแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้จากการ ทากิจกรรม โดยใช้แนวคิดปัจจัยที่ควรค ึงถึงในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์ผกา ไธทอง รุ่งโรจน์ และคณะ (2561) ที่ได้กล่าวว่าการพัฒนาและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จะต้องมีการวางแผนให้มีความเหมาะสม โดยค านึงสิ่งต่อไปนี้ 1) กิจวัตรประจำ วันที่เจ้าชพพื้นที่ 2) กิจกรรมและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน 3)ช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระยะเวลาการเข้าพักของนักท่องเที่ยว 4) สร้างเรื่องราวในกิจกรรม 5) คานึงถึงความพร้อมของนักท่องเที่ยว 6) คานึงถึงความปลอดภัย 7) คานึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และนอกจากนี้การพัฒนา กิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นให้มีประสิทธิภาพนั้นยังจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์ชนก มูลมิตร (2562), Smith W, L. (2005) และ Noto (2019) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะดังนี้ 1) การสร้างประสบการณ์ 2) การถ่ายทอดเรื่องราว 3) การมีส่วนร่วมในการทากิจกรรม 4) โอกาสในการเพิ่มความรู้ และปัจจัยทางวัฒนธรรม และแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ สาธิญา รุ่งทิพัฒน์พงศ์ (2557) และ สุถิ เสริฐศรี (2557) ได้กล่าวถึงว่า การที่การท่องเที่ยวจะยั่งยืนได้นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบส ัญญ 3 ด้าน คือ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรม และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นโมเดลแนวทางการพัฒนา กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 6 ด้านดังนี้

1. การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรม ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญในการรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอเพื่อเป็นการให้ชุมชนได้เตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพและสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. การพัฒนาความสามารถในการรองรับเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. การพัฒนาการจัดการความปลอดภัย ของนักท่องเที่ยวและชุมชนเองเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดขึ้นหรือเป็นการลดผลกระทบให้น้อยที่สุด โดยชุมชนจำเป็นต้องมีการร่วมกันวางแผนเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนและเป็นการเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในการท กิจกรรมทางการท่องเที่ยว

4. การพัฒนาการสร้างความมีส่วนร่วมจ ว่าเป็นต้องมีการพัฒนากิจกรรมให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่ได้จากการร่วมท กิจกรรมนั่นเอง

5. การพัฒนาการถ่ายทอดเรื่องราวคือ การพัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนได้นั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องมีการถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งการที่เรื่องราวจะถูกถ่ายทอดออกไปสู่นักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีส่วนจาเป็นที่คนในชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชุมชนไปสู่นักท่องเที่ยวได้อย่างน่าสนใจ

6. การพัฒนาการตลาดคือ การพัฒนากิจกรรมให้เกิดความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจนั้นจำเป็นต้องมีการนำเสนอให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน

ข้อเสนอแนะ สำหรับการท ำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยการพัฒนากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดาสู่การท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในครั้งต่อไป ควรมีการน ำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมาประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวว่ากิจกรรมที่คณะผู้วิจัยได้คิดเนวทางมานั้น สามารถติดตามและประเมินผล ได้ว่านักท่องเที่ยวให้ความสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวภายในชุมชนตอน ทรายและเกิดการเรียนรู้การได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการท กิจกรรมและท ำให้นักท่องเที่ยวเกิดการมาเที่ยวซ้ำ อีก

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวให้สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและสัมผัสถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ชุตินา เชนะโยธิน. (2551). ชุมชนชาวไทยโขงหมู่บ้านดอนทราย : การศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชน

ระหว่างปี พ.ศ.2504-2549. ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดวงพร ตั้งวงศ์. (2554). การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าพื้นเมืองไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อยจังหวัด

เพชรบุรี. คหกรรมศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยชนก แวแก้ว. (2557). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปประเทศเกาหลีหรือ

ญี่ปุ่น. หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และ คณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา

กลุ่มชนไทยทรงดำ ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

นิศดา ศิลปะเสฐ. (2560). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. หน้า 59 ส านักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 7 โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิศา ชัชกุล. (2557). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. หน้า 62 ส านักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์ครั้งที่ 6 โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปณัสยา สิริรุ่งโรจน์กนก. (2559). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการ

จัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยว กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. หลักสูตรวิทยาศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมพ์ชนก มูลมิตร. (2562). การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในจังหวัดนครปฐมจากฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

- สู่รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว. สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
พิมพ์ผกา ไธทองรุ่งโรจน์ และคณะ. (2561). **แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่าง
สร้างสรรค์ชุมชนปฐมอโคก จังหวัดนครปฐม.** สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จิวีวรรณ จันทลา และ คณะ. (2554). **การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนว
เศรษฐกิจสร้างสรรค์.** การวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- วุฒิกัทร โพลงละ และ คณะ. (2560). **การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ณ ศูนย์
วัฒนธรรมไทยทรงดำ หมู่บ้านคอนทราย ตำบลสระเกษียม อำเภอมือง จังหวัด นครปฐม.** สาขาการ
ท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สาธิตา รุ่งพิพัฒน์พงศ์. (2557). **องค์ประกอบของความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์:
กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.** หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 –
2564).** พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักงานกิจการโรงแรมท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยว.
- สุถิ เสรีฐิติ. (2557). **แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกลน อำเภอมือง
จังหวัดสมุทรสงคราม.** หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การบริการและ
การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Smith W, L. (2005). **Experiential Tourism around the World and at Home: Definitions and
Standards.** Emporia State University.